

ŞEHİR & TOPLUM

SAYI 28 | MAYIS - AĞUSTOS 2024 | ISSN: 2564-7067

“küresel gündem,
yerel eylem”

ŞEHİR & TOPLUM

SAYI 28 | MAYIS - AĞUSTOS 2024 | ISSN: 2564-7067

ŞEHİR & TOPLUM

Sayı: 28, MAYIS - AĞUSTOS 2024
ISSN: 2564-7067

İMTİYAZ SAHİBİ

Mustafa Bozbey (Marmara Belediyeler Birliği adına)

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

M. Cemil Arslan

EDİTÖR

Ezgi Küçük Çalışkan

DOSYA EDİTÖRÜ

Özge Sivrikaya

YARDIMCI EDİTÖRLER

Ali Emre Soner
Samet Keskin

YAYIN KURULU

Alim Arlı
Burcuhan Şener
Ülkü Arıkboğa

DANIŞMA KURULU

Aslı Ceylan Öner
Eda Ünlü Yücesoy
Hasan Taşçı
İlhan Tekeli
Korkut Tuna
Mehmet Ocaçlı
Ruşen Keleş
Selçuk Mülayim
Suphi Saatçi
Tarkan Oktay
Yunus Uğur

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Emrehan Furkan Düzgiden

YAPIM

Manuma Studio

KAPAK İLLÜSTRASYON

Ezgi Küçük Çalışkan

YAYIN ARALIĞI

Şehir & Toplum dergisi, Marmara Belediyeler Birliği Şehir Politikaları Merkezi tarafından yılda üç defa yayımlanmaktadır.

KÜLTÜR YAYINLARI

İLETİŞİM

Tel: +90 212 402 19 00
Faks: +90 212 402 19 55
Adres: Marmara Belediyeler Birliği
Ragıp Gümüşpala Cad. No:10 Eminönü 34134
Fatih / İstanbul

BASKI

İhlas Gazetecilik A.Ş.

İÇİNDEKİLER

YERELDE KÜRESEL GÜNDEMLERİ ARAMAK:

MARMARA BÖLGESİ'NDE BİR ARAŞTIRMA

Özge Sivrikaya 9

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARININ YERELLEŞTİRİLMESİNİN

HERKES İÇİN DAHA İYİ BİR GELECEK AÇISINDAN ÖNEMİ

Marta Rodó Masriera, Sophie Lena Heuser 27

SENDAL AFET RISK AZALTMA ÇERÇEVESİ VE YEREL YÖNETİMLERDE

RISK AZALTMA FAALİYETLERİ İLE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE KENTLERİ

Meltem Şenol Balaban 41

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI: KARBON NÖTR ŞEHİRLERE DOĞRU

Ayşe Göç 57

AVRUPA BİRLİĞİ AKILLI ŞEHİRLER STRATEJİ VE UFUK AVRUPA PROGRAMI

Çağrı Yıldırım 71

YERELDEN İKLİM EYLEMLERİ VE PARIS ANLAŞMASI'NA KATKILAR

Yasemin Okay 87

BELEDİYE BAŞKANLARI KÜRESEL İKLİM VE ENERJİ SÖZLEŞMESİ

Piero Roberto Remitti 107

KÜRESEL GÖÇ GÜNDEMİ VE YEREL YÖNETİMLER

Merve Ağca 115

YENİ KENTSEL GÜNDEM VE YEREL İLE İLİŞKİSİ

İrem Kurtuluş Korkmaz 129

AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI VE TÜRKİYE'DE

MERKEZ- YEREL İLİŞKİLERİNİN HALİ

Ervin Sezgin 139

YENİLENEN AVRUPA KENTSEL ŞARTI VE BELEDİYELER

Yusuf Erbay, Kumru Arapgirlioğlu, Zerrin Alataş 155

GÜÇLÜ AĞLAR VE KUVVETLİ BİR HAREKETLE KÜRESEL AMAÇLARA ULAŞMAK:

KÜRESEL GÜNDEMLERİN YERELLEŞTİRİLMESİ İÇİN UCLG EĞİTİM DÖNGÜLERİ

Sara Hoeflich 173

DOSYA: KÜRESEL GÜNDEM, YEREL EYLEM

Merhaba,

Önümüzde uzanan yol hepimiz için belirsiz ve sonsuz ihtimallerle dolu. Bu ihtimallere giden yollar da farklı türden risklere gebe. Kendimiz için en uygun; bedenimize, ruhumuza ve zihnimize en az zarar veren yolu bulmak çoğu zaman o kadar kolay değil. Önce varmak istediğimiz yeri sonra da yolda bizi bekleyen tehlikeleri anlamak gerek. Ardından bu tehlikeleri nasıl aşacağımızı ve o yolda nasıl ilerleyebileceğimizi bulmalıyız. Bunları yapabilmek için yol üzerinde bir tabela, o belirsizliği azaltacak bir ipucu, bir rehber ararız çoğu zaman. Bazen de içimizden gelen sestir bu yol üzerindeki rehberimiz.

Yol, bireyler gibi kurumlar için de belirsiz ve tehlikelerle dolu. Üstelik, kolektif bir iyi olma halini sürdürmek zorunda kaldıkları için kurumların aldıkları sorumluluk daha yüksek. Olumlu durum şu ki kolektif iyiliği tehdit eden riskleri yapılan araştırmalar aracılığıyla bir nebze tanımladık. Kabaca söylemek gerekirse, iklim değişikliğinin canlıların yaşamını tehdit eden etkileri, yoksulluk, açlık, fırsatlara erişimde yaşanan eşitsizlikler, doğal afetler kolektif iyi olma halinin önündeki fay hatları. Başta kamu kurumları olmak üzere, hem bugünün insanlarını ve gelecek nesillerin yaşamını ve refahını hem de diğer canlıların çeşitliliğini ve yaşamları korumakla yükümlü olan kurumlar bu riskleri dikkate alarak ilerlemek durumunda. Kurumların bir diğer şansı da varılmak istenen nokta ve nasıl ilerleneceğine dair rehberlerin mevcut olması. Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB) ya da diğer uluslararası ağların nezdinde kabul edilen ve bizim bu sayımızda

kısaca “Küresel Gündem, Yerel Eylem” diye tanımladığımız uluslararası çerçeveler bu rehberlerden bazıları. Birbirlerinden bolca beslenen ve bazı noktalarda birbirini tamamlayan bu gündemlerin önemli bir kısmı ulusal seviyede hedefler ve yol haritaları çizse de bazıları doğrudan kente odaklanıyor. Fakat ister ulusal ölçeğe ister yerel ölçeğe odaklansın, bu gündemler kent otoritelerine risklere karşı hedef ve mücadele için yöntem tanımlamalarına destek olma potansiyeline sahip.

Şehir & Toplum’un bu sayısının konusu küresel çerçevelerin kent yönetiminin gideceği yolu tanımlama gücü dikkate alınarak belirlendi. Bu sayıda, kente ilişkin ya da uluslararası platformlarda en çok referans alınan gündemler ve onların kentlerle olan ilişkileri irdelendi. Sayıda yer alan yazıların detayına inerse, dergimizi “Yerde Küresel Gündemleri Aramak: Marmara Bölgesi’nde bir Araştırma” başlıklı makalemle açıyoruz. Makale, kent yaşamını şekillendiren temel aktörlerden biri olan yerel yönetimlere odaklanarak, Marmara Belediyeler Birliği tarafından 2022-2023 yıllarında Marmara Bölgesi’nde saha çalışması yürütülen “Yerel Diplomasi Araştırması” üzerinden, onların küresel gündemlerle olan ilişkisini ele alıyor. Belediyeler arasında farklı küresel gündemlerin bilinme ve o gündemlerle ilgili çalışma yürütme oranlarının değiştiğini ortaya koyan makale, belediye ölçeği ve il kırımını da dikkate alarak bulguları değerlendiriyor.

Küresel gündemlere genel bir giriş yaptığımız bu makalenin ardından, merceği

daraltıp gündemleri tek tek ele almaya başlıyoruz. Bu kapsamdaki ilk durağımız hem çevresel hem sosyal hem de ekonomik meselelere dokunuşuyla “BM 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”. BM-Habitat’ın Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın Yerelleşmesi ekibinden Marta Rodó Masriera ve Sophie Lena Heuser makalelerinde öncelikle bize “yerelleştirme” kavramını ve bu kavramın neden önemli olduğunu açıklıyor. Yazarlar, sayıdaki diğer yazıları okurken de zihnimizin arkasında tutmamızın yararlı olacağı bu teorik çerçevenin ardından küresel amaçların yerelleştirilmesine dair yerel düzeydeki çabanın önemli göstergelerinden “Gönüllü Yerel Değerlendirme Raporları”ni ele alıyor.

Yol tehlikelerle dolu demiştik. Bu tehlikelerden birinin cisim bulmuş hali ciddi düzeyde can kaybına ve maddi tahribata gebe “afet”ler. Toplumlar, afetlere karşı dayanıklılığını artırmak için uzun yıllardır uluslararası politika düzeyinde çalışmalar yapıyor. Bu çerçevenin en önemlilerinden ve güncellerinden biri Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi. Meltem Şenol Balaban BM çerçevesinin hedef ve öncelikleri ile izleme mekanizmasını tanıtıyor; çerçevenin hedeflerinin gerçekleşmesine katkı sunan “Kentleri Dirençli Hale Getirme” (Making Cities Resilient) kampanyasını, Yerel Risk Azaltma Planlarını ve bu planların yerel yönetimlerle ilişkisini ele alıyor.

Afetten sonra çevre temasına geçiyoruz. Doğanın kaynaklarının pervasızca kullanımına dayanan üretim ve tüketim biçiminin iklimi değiştireceğinin ve bu değişikliğin günün sonunda gelecek nesillerin hayatını tehlikeye

atacağının fark edildiği 70’lerden beri çevre üzerine de uluslararası toplantılar yapılıyor ve çerçeveler geliştiriliyor. Bu onlarca yılın birikimini içeren en güncel dokümanlardan biri olan, AB’nin “Avrupa Yeşil Mutabakatı”ni ve bu mutabakatın kalbinde yer alan “karbon nötr” olma hedefini gerçekleştirmede yerel yönetimlerin oynayabileceği rolü Ayşe Göç’ün kaleminden okuyoruz. Akabinde ise AB’nin politikalarından ayrılmıyoruz. Çağrı Yıldırım, kentleşmenin sebep olduğu ya da kentlerde yoğunlaşan altyapı, hava kirliliği, kaynakların hızlı tüketimi ya da kaynaklara erişim gibi kapsayıcılık ve çevresel sürdürülebilirlik ideallerini tehdit edebilen problemlere karşı toplumu dönüştürmeyi hedefleyen, Avrupa’nın “Akıllı Şehir Stratejisi”ne odaklanıyor ve bu kapsamdaki AB fon mekanizmalarıyla ilgili bizi aydınlatıyor. Yasemin Okay ise belki de kamuoyunca en çok bilinen gündemlerden biri olan BM’nin Paris Anlaşması’ni ele alıyor ve bizler için anlaşmaya giden tarihsel süreci, anlaşmanın içeriğini ve anlaşmanın gerçekleşmesi için yerelin katkılarını örneklerle açıklıyor. Çevre teması ile ilişkili son makale ise Pierro Roberto Remitti’nin “Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi” makalesi. Remitti, diğer çerçevelerden farklı olarak yerel yönetimlerin iklim eylemindeki yükümlülüklerini merkeze alan sözleşme etrafında kurulan aynı isimli ağın nasıl işlediğini, kapsamını, yarattığı etkiyi, diğer küresel gündemlerle ve çabalarla ilişkisine değiniyor; Türkiye’de sözleşmeyi imzalayan şehirlerin emisyonlar konusundaki performansını değerlendiriyor; ağın gelecekteki çalışmalarıyla fikir veriyor.

Yol üzerindeki diğer tema göç. Güvenlik arayışından, ekonomik refaha ulaşma arzusuna, daha iyi eğitim fırsatlarına erişmeye kadar geniş bir yelpazede nedenlerle gerçekleşen göç, hem göç eden toplulukta hem de göç edilen ülkede ve/veya kaynak ülkede mağduriyet yaratmaması için uluslararası kurumların gündeminde. 1951 Cenevre Sözleşmesi'yle başlayan süreçte gelinen nokta 2018 yıllarında kabul edilen "Küresel Göç Mutabakatı" ve "Küresel Mülteci Mutabakatı". Merve Ağca, yazısında bu iki mutabakatın içeriğiyle ilgili bilgi verirken onların yerel yönetimlerle ilişkisini irdeliyor.

Bu sayı boyunca karşılaşacağımız son tema ise kent ve kentleşme. Mevcut nüfusun çoğunluğu artık kentlerde yaşıyor; gelecekte de daha fazla oranda insanın kentlerde yaşayacağı öngörülüyor. Kentler, sadece nüfusu da değil; yaratıcı endüstrileri, araştırma merkezlerini, sanayi kuruluşlarını -kısacası günümüzün kıtaları aşan sorunlarını yaratan ve/veya bunlara çözümü üreten çoğu kurum ve kişiyi- mıknatıs gibi çekiyor bünyesine. Hem güç hem de güçsüzlüğümüz olma potansiyeline sahip kentler ve onlara yön veren yerel yönetimler daha çok dikkat alanında uluslararası ağların. Bunun kanıtlarından biri de "Yeni Kentsel Gündem". İrem Kurtuluş Korkmaz 2016 yılında gerçekleşen Habitat III'te kabul edilen gündemi kritik bir perspektifle ele alıyor, gündemin Türkiye'de bulunduğu karşılığı inceliyor ve yerel yönetimler için neyi ifade ettiğine değiniyor. Ervin Sezgin, Türkiye'nin de imzaladığı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı odağına alarak Türkiye'deki merkez-yerel ilişkisinin zaman içindeki

dönüşümüne parmak basıyor. Yusuf Erbay, Kumru Arapgirlioğlu ve Zerrin Alataş ise ilki 1992 yılında Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nce kabul edilen ve daha sonra iki kez güncellenen Avrupa Kentsel Şartı'nı ele alıyorlar. Yazarlar, ayrıca Marmara Bölgesi'ndeki belediyeler arasında Şart'ın ve Kongre'nin bilinirliğine yönelik yürüttükleri araştırmanın sonuçlarını paylaşıyorlar.

Gündemlerin tekil olarak incelenmesini Erbay, Arapgirlioğlu ve Alataş'ın makalesiyle bitiyoruz. Fakat bu sayıda bahsi geçen iki araştırmanın da ortaya koyduğu gündemlerin belediyeler arasında az bilinme durumu sorununa çözüm olacak kapasite geliştirme çalışmalarına son durak olarak değiniyoruz. Sara Hoeflich, makalesinde Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı'nın (UCLG) hem fiziksel hem de online yürüttüğü Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Sendai Afet Risk Azaltımı eğitim modüllerini anlatıyor. Makalede yer alan eğitimler, bu konuda çalışma yapmak isteyen yerel, ulusal ya da uluslararası kurumlara örnek teşkil ediyor.

Son söz olarak, "yol uzar gider sonsuza isimsiz" der Lao Tzu, Tao Te Ching'de. Bu sayının, tehlikeleri bilmesine rağmen, mevcut kaynaklarıyla yolda nasıl ilerleyeceğinden emin olamayan başta yerel yönetimler olmak üzere tüm kent paydaşlarına bir ışık olması dileğiyle, iyi okumalar!

Özge Sivrikaya

Dosya Editörü